

ՄԱՄԼՈՅ ԱՍՈՒԼԻՍ ՓՕԼ ԳԱԼԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ, ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ՖԻԼՄԻՆ ԲԵՄԱԴՐԻՉ ԵՒ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Գրեց՝ ՄԵԼՔՈՆ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

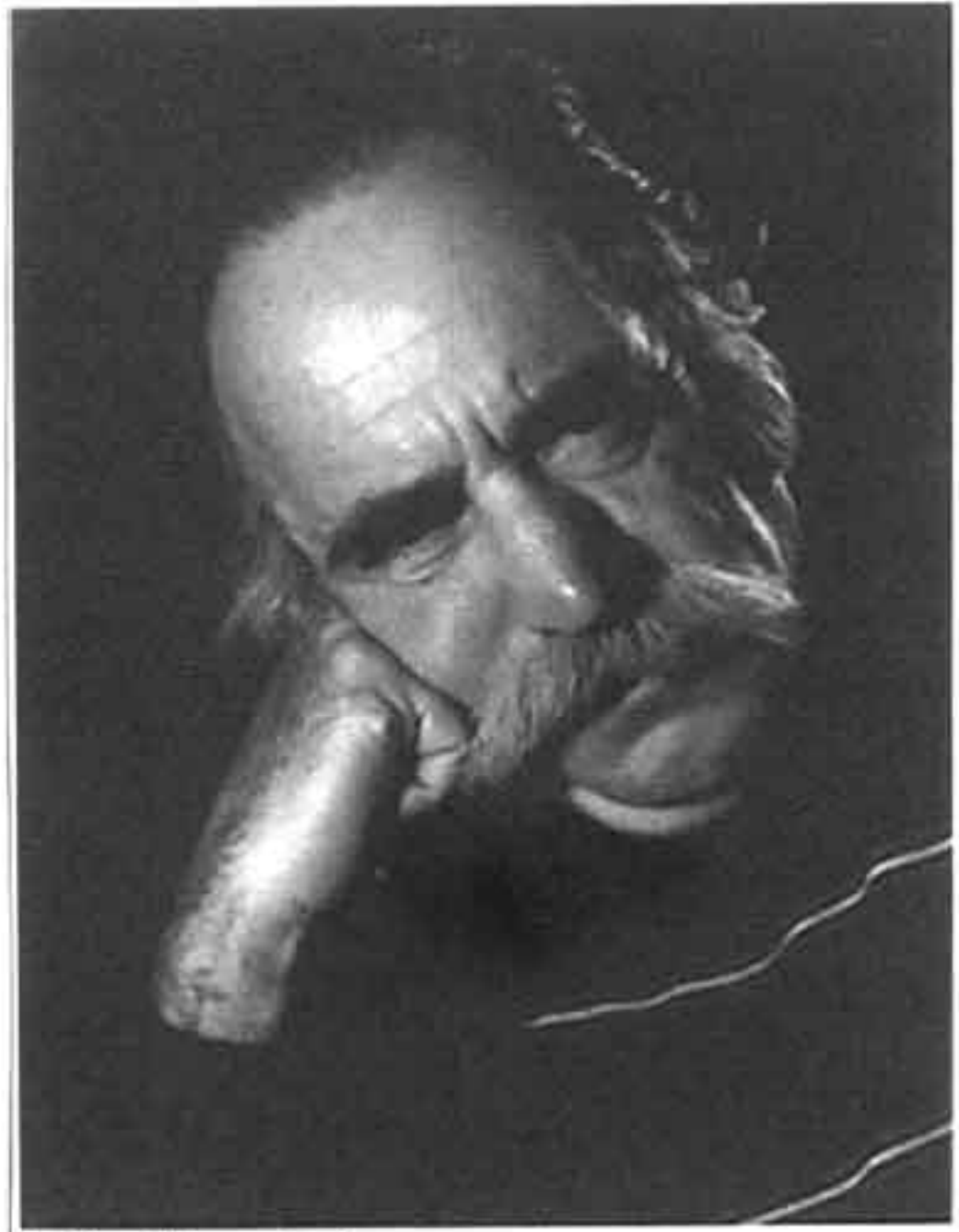

Փոլ Գալինեան և դուստրը՝ Սիզի, բեմադրիչ և օգնականը Սարոյեանի ֆիլմին

Photo by AVO

Երեքշաբթի, 5 Փետրուար, 1996:
Փաստինա, Բարեգործականի Ալեք Մանուկեան կեդրոնն ենք: Մամուլի ասուլիս է Ֆրեզնոյանակ լուսանկարիչ Փոլ Գալինեանի հետ, որ պատրաստած է մեծ գրագէտ Ուիլերմ Սարոյեանի կեանքը ներկայացնող, մէկ ժամ տեւողութեամբ ֆիլմը: Ներկայ են՝ Մասիս, Նոր Օր, The Armenian Observer եւ Նոր Կեանք թերթերու աշխատակիցներ: Հաւաքոյթը վարեց Բարսեղ Գարթալեան, Բարեգործականի գրասենեակներուն ընդհանուր տնօրէն:

Ժամանակէն առաջ միասին ենք Փոլ Գալինեանի հետ: 60-ներու մէջ մարդ մըն է, նիհար եւ համակրելի-հաճելի զրուցակից մը: Կը հարցնեմ.
— Որ տեղացի՞ ես:
— Պէյրութէն եմ. Ամերիկա եկայ 1964-ին:
— Ի՞նչպէս ծանօթացար Ուիլերմ Սարոյեանին:
— Պէյրութ, Ամերիկեան Համալսարան ուսանող եղած շրջանիս, իր գործերը կը կարդայի մեծ յափշտակութեամբ: Պաշտամունքի հասնող սէր եւ կապուածութիւն տեղ գտած էին մէջս իրեն նկատմամբ: Երբ որոշեցի Ամերիկա գալ, Ֆրեզ-

Ուիլերմ Սարոյեան Նկար՝ Փոլ Գալինեանի

նոն ընտրեցի որ իրեն մօտ ըլլամ:
— Ե՞րբ կապ հաստատեցիր իր հետ:
— 1976-ին, 12 տարի ետք:
— Ինչո՞ւ այդքան ուշ:
— Ուիլերմ Սարոյեան տարին քանի մը ամիս (Շար.ը տես էջ 40)

(Շարունակուած էջ 9-էն)

միայն Ֆրեզնօ կը մնար: Մնացեալ մասը կը մնար Փարիզ եւ կը շրջէր: Փողոցներու վրայ կը հանդիպէի իրեն, փոխադրութեան համար հեծանիւ կը գործածէր: Որեւէ հանդիպում չէր ընդուներ մանաւանդ անծանօթներու հետ: Բոլոր ջանքերս ի զուր անցան:

— Յետո՞յ:
— Միակ հայը որուն հետ բարեկամութիւն ունէր, նկարիչ-քանդակագործ Վարազ Սամուէլեանն էր, որուն քանդակած Սասունցի Գալիթարձանը կը կանգնի քաղաքի հրապարակին վրայ: Ես բարեկամութիւն հաստատեցի Վարազին հետ, եւ խնդրեցի իրմէ որ առիթ ստեղծէ ինձի Սարոյեանին հետ հանդիպելու:

Խոստացաւ կարելին ընել, բայց միեւնոյն ատեն «գժուար է» ըսաւ:

1976, Մարտ 26:
Վարազ ինձի հեռաձայնեց որ Սարոյեան իր մօտ պիտի գայ:

Լուսանկարչական սարքաւորումս հաւաքեցի եւ ժամանակէն առաջ տեղաւորուեցայ Վարազի աշխատանոցին մէկ անշուք անկիւնը:

Հեծիկով ժամանեց մեծ գրագէտը: Վարազ զիս ներկայացուց որպէս Ֆրեզնոյի լաւագոյն հայ լուսանկարիչը: Զեռնուեցաւ հետս առանց ուշադրութիւն կեդրոնացնելու վրաս: Ըսի թէ «կ'ուզեմ լուսանկարել զինք»: «Կորսուիր» ըսաւ, «չհամարձակիս զիս նկարել»:

Ես ալ մասնակցեցայ խօսակցութեան: Ատեն մը ետք հարցուց ինձի. «Ծանկամ տեսնել զիմ կրիկեա՞ն գիտե՞ս»: «Այո» ըսի ու սկսայ երգել: Երկրորդ համարին ինքն ալ սկսաւ մրմուռ, եւ տեսայ որ աչքերը ջրոտեցան: Յետոյ, արտօնեց որ նկարեմ ուզածիս շփ:

— Սկսան ուրեմն ձեր յարաբերութիւնները:
— Այո, եւ սերտացան: Երբ Ֆրեզնօ կու գար, անպայման իմ աշխատանոցս կ'այցելէր: Մեր

բարեկամութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ իր մահը 1981-ին:

— Ինչէ՞ն մահացաւ:
— Փրոսթաթի քանսեր ունեցաւ:
— Ծի՞ղդ է իրեն նուիրուած սովետական եւ ամերիկեան դրոշմաթուղթերուն նկարը քու գործդ է:
— Այո:

Ասուլիսի պաշտօնական մասին կ'անցնինք: Գալինեան կը պատմէ իր պատրաստած ֆիլմին արձանագրած յաջողութեան մասին, թէ՛ երեք տարբեր միջազգային ֆիլմի ցուցադրութիւններուն՝ Հիւսթըն, Ֆիլատելֆիա, եւ Գոլուստուս առաջնութիւն շահած է: Կը հարցնենք.

— Որքա՞ն ժամանակ առաւ ֆիլմի պատրաստութիւնը:
— Վեց տարի:
— Որքա՞ն ծախսեցիք:
— Պատրաստութիւնը ընտանեկան ձեռնարկ մըն էր, գլխաւորապէս ես եւ աղջիկս Սուզին, առանց նկատի ունենալու մեր աշխատավարձը, ծախսեցինք 100,000 տոլար: Այլապէս կէս միլիոնի կրնար հասնիլ:
— Ի՞նչ է ծրագիրնիդ:
— Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի մեծ քաղաքներուն մէջ պիտի ցուցադրենք Բարեգործականի հովանաւորութեամբ:
— Պիտի ուզէի՞ք ֆիլմի իրաւունքները ծախել:
— Ոչ. կ'ուզեմ բոլոր իրաւունքները վերապահել: Ուիլերմ Սարոյեան բացառիկ դէմք մըն է, ունի երկու երես. միջազգային եւ հայկական: Ես յաջողեցայ Սարոյեանի միջազգային համբաւին ընդմէջէն բացայայտել հայ ժողովուրդի արժանիքները:

Դիտեցինք շարժապատկերը:
Երեք շէի կրնար հաւատալ թէ լուսանկարիչ մը կրնայ այս խորութեամբ ֆիլմ մը պատրաստել, ուր Սարոյեանի հայկականութիւնը կը շեշտաւորուի իր գրական համբաւին զուգընթաց: Կ'այցելէ հայրերուն ծննդավայրը, կ'այցելէ Սովետական Հայաստան քանի մը անգամ: Կը տեսակցի ամէն իսաւր մարդկանց հետ ու վկայութիւններ կ'ընէ մայրենի լեզուով:
Եւ վերջապէս իր աճիւններուն կէսը թողուց Ֆրեզնօ, իր ծննդավայր եւ միւս կէսը ամփոփուեցաւ Երեւանի Պանթէոնին մէջ:

Մեծ տպաւորութեամբ հեռացանք Բարեգործականի գրասենեակէն: Հիացմունք եւ յարգանք Փոլ Գալինեանի իրագործած վաստակին: Եւ կը մտածեմ. որքա՞ն արդիւնաւէտ է ինքնազուխ գործ մը յառաջ տանիլ: Եթէ Փոլ Գալինեան դասական միջոցներով ճամբայ ելլէր: Այսինքն՝
— Մրագիրը ներկայացնէր մշակութային կազմակերպութիւններուն:
• Վարչականները զանազան պատճառաւորութիւններով գործը ձգձգէին կամ մերժէին:
• Եւ ամէն ինչ մնար ատենագրութիւններու տրցակներուն մէջ:
Իսկ այժմ, մենք կը դիտենք Փոլ Գալինեանի բարձր ճակատը եւ կ'ըսենք.
— Պրաւօ. վարձքդ կատար:
Մեծ նպաստ մը բերիր ազգին: